

มีศีล จึงมีสันติภาพ:
ถอดบทเรียนชุมชนสันติภาพจากยอดดอย*
Following the Precepts (Sila), Having Peace:
A Lesson Learned from a Peaceful Community
of the Highlands

^{1*}ประทีป พิษทองกลาง, ¹ญาดาวิมินทร์ พิษทองกลาง และ ²อาภากร ปัญโญ

^{1*}Prateep Peuchthonglang, ¹Yathaweemintr Peuchthonglang and ²Apakorn Panyo

¹คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

Department of Social Sciences and Humanities, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,

Rajamangala University of Technology Lanna, Thailand.

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

Lampang Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

^{1*}Corresponding Author. Email: Khun_Jedrin@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการถอดบทเรียนชุมชนที่มีสันติสุขภายในตน จนแผ่ขยายออกเป็นสันติภาพทั่วทั้งชุมชน เป็นต้นแบบ ต้นทางแห่งชุมชนสันติสุขของประเทศไทย ชุมชนห้วยด้อมเป็นชุมชนเผ่าปกากะญอขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน เป็นชุมชนศีลห้าต้นแบบ ที่รับประทานอาหารมังสวิรัตทั้งชุมชน งดเว้นการเบียดเบียนสัตว์ พึ่งพาตนเอง แม้งานบุญหรืองานที่จัดขึ้นในชุมชนจะเว้นจากการประกอบอาหารด้วยเนื้อสัตว์ทั้งปวง กินอาหารที่ทำมาจากผักที่ได้จากธรรมชาติ มีเตาหุงที่ทำขึ้นเอง โดยจะมีตารางอาหารธรรมชาติในแต่ละเดือน และทุกครัวเรือนจะปลูกข้าวไว้กินเอง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามคำสอนของครูบาชัยวงศาพัฒนา ผู้เป็นประทีปธรรมแห่งขุนเขา ผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการรักษาศีล ปฏิบัติธรรม ฉันทอาหารมังสวิรัต ทำให้ชาวปกากะญอในชุมชนห้วยด้อมเกิดศรัทธาได้น้อมนำหลักพุทธธรรม คือ ศีล 5 มาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ไม่เบียดเบียนกัน จนเกิดเป็น “ชุมชนสันติภาพ” อย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: สันติภาพ; ศีล 5; ชุมชนสันติภาพ

Abstract

This article presents a lesson learned from a peaceful community which expands to be a peaceful community as a model of peaceful Thai society. Huai-Tom is a huge community of Pga K'nyau (Karen) situated in Nasai sub-district, Li district, Lamphun. It is the model of community that follows the five precepts because all people here eat only vegetarian food. They abstain from harming animals and are economically self-sufficient. Whenever there are ceremonies held either at the temples or at the community hall, they cook only vegetarian food with vegetables grown naturally. They also make their own tofu (soybean cake) for cooking. In addition, there are schedules of natural foods that are cooked each month. People in this community grow their own rice. This community follows the teachings of Kruba Chaiyavongsabaddhana who died in 2000 and was called 'the candle's light of the highlands' and he strictly observed the precepts, practiced meditation, and ate only vegetarian food as the model for the community. Consequently, Pga K'nyau (Karen) follow his teaching and observe the five precepts in their daily lives-do not harm others. This community is an example of a perfect peaceful community.

Keywords: Peace; Five Precepts; Peaceful Community

บทนำ

ชุมชนชาวเขาเผ่าปกาเกอะญอขนาดใหญ่ในเขตตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน และถูกเรียกตามประวัติการเสด็จของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าบ้านห้วยข้าวต้มในอดีต เมื่อ พ.ศ. 2514 ได้มีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นหมู่บ้านแรก ชื่อหมู่บ้านห้วยต้ม ชาวบ้านที่มาอยู่บ้านห้วยต้มทำงานก่อสร้างภายในวัด อยู่ในความดูแลของครูบาวงศ์ ทำไปได้ระยะหนึ่งก็มีชาวเขาอพยพมาจากจังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ มาขออาศัยอยู่ใกล้ๆ บริเวณวัด เพราะพวกเขาได้นึกถึงคติศัพท์ที่กล่าวเกี่ยวกับข้อวัตรปฏิบัติของครูบาวงศ์ ว่าเป็นพระมหาเถระที่มีเมตตาธรรมสูงจึงพากันอพยพมาอาศัยร่มใบบุญของ ครูบาวงศ์ ท่านจึงได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองมีนายอำเภอเถลิงและผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนได้รับทราบและจัดสรรที่อยู่ให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง โดยแบ่งที่ดินรอบวัดพระพุทธบาทห้วยต้มออกเป็นแปลงเหมือนบ้านจัดสรร มีครูบาวงศ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนและครูบาวงศ์ตั้งกฎว่าใครที่จะมาอยู่ห้วยต้ม ให้เอาเครื่องมือล่าสัตว์ มีด ขวาน มาถวายวัดให้หมด และให้เข้าวัด ถือศีล ภาวนา ประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ ปลูกมัน ปลูกถั่ว เลี้ยงชีพ ทำบุญเพื่อลบล้างบาปเมื่อครั้งอยู่บนดอย หากใครไม่เชื่อก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ ให้ไปอยู่หลังวัด ไกลออกไปให้พ้นเขตวัด การอบรมสั่งสอนชาวเขาที่มาอยู่ด้วย ครูบาวงศ์จะปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง การทำงานลงมือทำเอง ชาวบ้านก็ทำตาม เวลาชาวบ้านทำอาหารมาถวายเป็นพวกเนื้อสัตว์ ท่านจะรับไว้แต่ไม่ฉัน และสอนชาวบ้านว่าการฉันหรือรับประทานเนื้อสัตว์นั้นเป็นการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่นทำให้ผู้อื่นถึงความเดือดร้อน อาหารอย่างอื่นก็มีมากมายที่ทำให้คนเราเจริญเติบโตได้ ไม่จำเป็นต้องกินเนื้อสัตว์ก็ได้ จากศรัทธาและความเลื่อมใสในปฏิบัติของครูบาวงศ์ และความเสมอต้นเสมอปลายเรื่องศีลนี้เองทำให้ครูบาวงศ์ได้รับการยอมรับจากศรัทธาประชาชนทั่วไป และชุมชนบ้านห้วยต้มทุกคนนับถือศาสนาพุทธในหมู่บ้านมีกฎกติกาไม่บริโภคเนื้อสัตว์และไม่ดื่มและห้ามจำหน่ายของมีนเมา ทุกคนจะมาทำบุญตักบาตรทุกวัน ภาวนาทุกเย็น ในวันพระจะมีการเวียนเทียนรอบวิหารครอบรอยพระพุทธบาท และ พระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย ชุมชนมีความสามัคคี มีเอกลักษณ์ในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่า เช่น วัฒนธรรมการกินอาหารมังสวิรัตที่ผลิตและหาได้จากธรรมชาติ วัฒนธรรมการแต่งกาย ผู้หญิงชุมชนห้วยต้มจะทอผ้าเป็นทุกคน และจะแต่งกายชุดประจำเผ่า จะพูดภาษากะเหรี่ยง

ศีล คือ คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อสังคม การสร้างสำนึกในการรักษาศีล หรือปฏิบัติตามศีล ได้แก่การฝึกหัดขัดเกลาดนเอง เพื่อความก้าวหน้าในคุณธรรมที่ยิ่งๆ ขึ้นไป และการคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นหรือของสังคม (Nyani, 2018) เพื่อประโยชน์อันจะทำให้เกิดความดำรงอยู่ด้วยดีของชุมชนของประชาชนในสังคม (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2009) นอกจากนี้ การมีศีลจะส่งผลดีต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังโอวาทของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรบุญโญ) ได้ประทานไว้ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ความว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่าหมู่บ้านรักษาศีล 5” ศีล 5 หรือ เบญจศีล เป็นวินัย เป็นสิกขาบท และเป็นข้อที่คนในสังคมควรศึกษา

และควรปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นมาตรฐานของความเป็นมนุษย์ หรือเป็นมนุษยธรรม คือธรรมสำหรับความเป็นมนุษย์ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงและบัญญัติไว้ (Thai Tipitaka, 8/448/631) เพื่อให้มนุษย์ทั้งหลายในสังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างมีปกติสุข โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านชีวิตและทรัพย์สิน ศีล 5 ประกอบด้วยสิกขาบท หรือข้อที่ควรศึกษา สำเนียง ปฏิบัติด้วยการละเว้นจากสิ่งที่ไม่ควรกระทำ 5 ประการ (Thai Tipitaka, 11/286/302) ได้แก่ เจตนางตเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนางตเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้เจตนางตเว้นจากการจากการประพฤติดินในกาม เจตนางตเว้นจากการจากการพูดเท็จ เจตนางตเว้นจากการจากการเสพของมีนเมาคือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (Phrakhrusripariyattayarak Wisut, 2018) ศีล 5 ประการเหล่านี้ มีลักษณะเป็นข้อห้าม คือเป็นข้อที่มีให้ประพฤติปฏิบัติ เพราะเป็นการละเมิดสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น (Phrakruwinaitorn Koon Chanthasrilo and Others, 2018) ขณะที่การปฏิบัตินั้น ที่เป็นหลักธรรมที่มีความหมายสอดคล้องควบคู่กันไปในแต่ละข้อ ในลักษณะที่ศีลเป็นข้อห้ามและธรรมเป็นข้อที่ทรงอนุญาตที่สามารถปฏิบัติได้ในลักษณะเป็นแนวทางปฏิบัติที่ตรงกับหลักศีล 5 เรียกว่า ธรรม 5 หรือ เรียกว่า เบญจธรรมมี 5 ประการ ได้แก่ ความมีเมตตากรุณาการประกอบอาชีพสุจริต การสำรวมในกาม มีความซื่อสัตย์ การมีสติสัมปชัญญะ (Phra Phromkhunaphon (P.A. Payutto), 2005)

การขับเคลื่อนนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล 5 นั้นมีการดำเนินการไปพร้อมกันทั้งประเทศ แต่ความสำเร็จของนโยบายมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยแต่ละพื้นที่ ดังนั้น การขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลสำเร็จมากขึ้น จำเป็นต้องมรูปแบบตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นตัวอย่างที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ขับเคลื่อนโครงการให้ประสบความสำเร็จได้ (Peuchthonglang. P. & Peuchthonglang. Y., 2019) ชุมชนห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูนถูกเลือกให้เป็นชุมชนศีลห้าต้นแบบและเป็นกรณีศึกษาต้นแบบของโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้าที่ประสบผลสำเร็จของภาคเหนือ ดังนั้น การถอด model หมู่บ้านรักษาศีลห้าที่ประสบความสำเร็จนี้จะช่วยนำไปใช้กับหมู่บ้านอื่นๆ ที่ไม่ประสบความสำเร็จให้ประสบความสำเร็จอย่างแพร่หลายต่อไป บทความนี้นำเสนอผลการศึกษาบริบทของชุมชนมั่งสวริตห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน และถอดบทเรียนชุมชนที่มีสันติสุขภายในตน จนแผ่ขยายออกเป็นสันติภาพทั่วทั้งชุมชน เป็นต้นแบบต้นทางแห่งชุมชนสันติสุขของประเทศไทย

พื้นที่ศึกษา: ชุมชนศีล 5 ชุมชนปกากะญอห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ชุมชนห้วยต้มเป็นชุมชนที่มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง เรียกตนเองว่า “ปกากะญอ” แปลว่า “คน” เป็นชนเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย แบ่งออกได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ สะกอ หรือยางขาว หรือปกากะญอ เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด โป หรือ โพล์ อยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และลำพูน ปะโอ หรือ ทองสุ และบะเว หรือ คะยา ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถิ่นฐานเดิมของกะเหรี่ยงอยู่บริเวณมอญโกเลีย เมื่อกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ต่อมาได้หนีภัยจากการรุกรานจากกองทัพจีนมาอยู่ที่บริเวณ

ถอยร่นลงมาทางใต้เรื่อยๆ ตั้งแต่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ลุ่มน้ำสาละวิน มาถึงคอคอดกระจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ จำนวนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยในตอนปลายศตวรรษที่ 18 ในรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ กะเหรี่ยงหรือปกาเกอญอที่อาศัยอยู่ชุมชนห้วยต้มล้วนแต่อพยพมาจากจังหวัด ตาก เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน โดยมีจุดประสงค์เพื่อมาอาศัยร่มใบบุญของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาวงศ์) ท่านพิจารณาแล้ว ถ้าปล่อยให้ชาวเขาอยู่แบบตามใจก็จักไม่เป็นระเบียบ ไม่มีสัดส่วน จะไม่งาม จะยาก ลำบากใจในอนาคต อยู่มาไม่นานเท่าใด พวกกะเหรี่ยงยางค้อย อพยพมาอยู่เต็มศาลาหลังใหญ่ มีปรากฏให้เห็นเป็นอนุสรณ์ในปัจจุบันบริเวณวัดพระพุทธรูปห้วยต้ม ชาวเขามาอยู่จากหลากหลายหมู่บ้าน นับดูมี ประมาณ 500 กว่าครอบครัว และตามมาอีก 100 กว่าครอบครัว มาอยู่ที่หมู่บ้าน ท่านไปตรวจดูสถานที่ แห่งนั้นและเอาที่นี้เป็นหลักเป็นใจบ้าน ไม่ให้เสียหลักเดิม ก็เลยเอาเป็นศูนย์กลาง แล้วพาให้กะเหรี่ยงช่วยกัน คูแล ปักหลักใส่เข็มทิศได้ฉากเหนือไปได้ ตะวันตก ตะวันออก เอราระเบียบขบวนวัดเป็นนายเป็นหลัก ชักให้เป็นเส้นตรงไปเหนือไปได้ ตรงไปตะวันตกตะวันออก เป็นแปลงๆ ละ 4 ไร่ ทำทางล้อมทุกแปลง ท่านแบ่งให้ชาวเขาเข้าอยู่ครอบครัวละ 1 ไร่ และเป็นคณะมีอาจารย์หรือ (ตะก๊ะ) หัวหน้า 7 คน 7 หมู่บ้าน (PhrakruSirisuthapimon, 2018, Interview) ทุกหมู่บ้านได้รับการอุปถัมภ์จากท่าน ช่วยตั้งหมู่บ้านขึ้นมา และให้ความช่วยเหลือพัฒนาเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ดำเนินชีวิตตามหลักการของเศรษฐกิจแบบพอเพียง ทุกคนที่มาอยู่ในหมู่บ้าน ต้องปฏิบัติตามกฎที่ครูบาวงศ์ตั้งไว้เพื่อความเป็นระเบียบของการอยู่ร่วมกัน ของชุมชนขนาดใหญ่ คือ ให้นำมิด ขวาน เครื่องมือดักสัตว์ มาถวายวัด ให้ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ล่าสัตว์ เหมือนอยู่ในป่า ในดอย ไม่กินเนื้อสัตว์ ให้หมั่นเข้าวัดสวดมนต์ ภาวนาอยู่เป็นนิจเพื่อให้อาณิสสนี้ ส่งผลให้ ชาวเขาไปเกิดที่ดีดี ไม่ลำบากเหมือนปัจจุบันชาติ ครูบาวงศ์ฯ เมตตาสอนชาวเขาด้วยวิธีการเทศนาเผยแผ่ตามคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเน้นศีล 5 เป็นหลักเพราะเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ครูบาวงศ์ยังมีวิธีการสอนแบบทำเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน คือ การไม่ฉันอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ และสอนให้พระสงฆ์ สามเณร และชาวบ้านว่า การฉันหรือกินเนื้อสัตว์ นั้นเป็นการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน อาหารอย่างอื่นก็มีมากมายที่ทำให้คนเราเจริญเติบโต ไม่จำเป็นที่ต้องกินเนื้อสัตว์ก็ได้ วัฒนธรรมการกินของชุมชนห้วยต้ม จึงเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของผู้พบเห็น แม้จะเป็นประเพณีวันอะไรก็ตาม จะเลี้ยงอาหารเจ โดยเฉพาะ ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน เพราะเชื่อว่า เป็นงานบุญการเริ่มต้นสิ่งใหม่ๆ จะไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เพราะกลัวกรรมตัดรอน จะลำบากในปัจจุบัน และภายภาคหน้า

ชุมชนศีลห้า ชุมชนต้นแบบ ต้นทางแห่งชุมชนสันติภาพ

สมาชิกของชุมชนห้วยต้มเป็นชุมชนที่ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี คือ ปฏิบัติตนตามศีล 5 อยู่กัน ด้วยความรัก อ่อนน้อม สิ่งที่คุณภายนอกสัมผัสได้ คือ วัฒนธรรมชุมชน การหยุดทำงานทุกวันพระเพื่อพาครอบครัวมาทำบุญที่วัด หรือทำความสะอาดวัด การปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง การงดกินเนื้อสัตว์เพื่อไม่ทำบาป และเบียดเบียนสิ่งที่มีชีวิต การถือศีลภาวนา การไม่ดื่มเหล้าของมีนเมา การใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง การรัก

และดูแลครอบครัว การอยู่ร่วมกันมีประเพณีวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน
 สิ่งต่างๆ เหล่านี้สมาชิกในชุมชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ จากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นแบบแผนในการดำรง
 ชีวิต ชุมชนห้วยต้มได้ร่วมกันสร้างข้อปฏิบัติ ข้อห้าม และกฎระเบียบของหมู่บ้านร่วมกัน โดยมีประเด็น
 หลักๆ ด้วยกัน ข้อปฏิบัติของสมาชิกชุมชน ได้แก่ 1) ให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนพระพุทธบาทห้วยต้ม ต้องเข้า
 วัดรักษาศีลภาวนาบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์สม่ำเสมอ ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
 และคำสอนของท่านครูบาเจ้าชัยยะวงศาพัฒนา รวมทั้งสอนบุตรหลานให้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม 2) ให้ผู้ที่
 อาศัยอยู่ในชุมชนต้องรักษาความสงบ ไม่รบกวนเพื่อนบ้าน 3) ให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้นำ ต้องปฏิบัติ
 เป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน

ส่วนข้อห้ามของชุมชน 1) ห้ามเลี้ยงสัตว์ในชุมชนตามที่คณะกรรมการกำหนด ผู้ใดฝ่าฝืนให้ปรับตั้ง
 แต่ 1,000 บาท ถึง 10,000 บาท หรือให้ย้ายออกจากชุมชน กรณีมีข้อปัญหาให้คณะกรรมการชุมชนเป็นผู้
 วินิจฉัย 2) ห้ามฆ่าสัตว์ทุกชนิด และห้ามนำเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์เข้ามาจำหน่ายหรือแจกจ่ายในชุมชนโดย
 เต็มขาด ผู้ใดฝ่าฝืนให้ปรับตั้งแต่ 2,000 บาท ถึง 10,000 บาท และให้ย้ายออกจากชุมชน 3) ห้ามจำหน่าย
 และเสพสุราและของมีเมาทุกชนิดในชุมชนโดยเด็ดขาด ผู้ใดฝ่าฝืนให้ปรับตั้งแต่ 2,000 บาท ถึง 10,000
 บาท และให้ดำเนินคดีตามกฎหมาย 4) ห้ามเล่นการพนันทุกชนิดในชุมชน ผู้ใดฝ่าฝืนให้ปรับตั้งแต่ 3,000
 บาท ถึง 10,000 บาท และให้ดำเนินคดีตามกฎหมาย 5) ห้ามเสพยาเสพติดในชุมชน ผู้ใดเสพให้รายงานตัว
 เพื่อเข้ารับการบำบัดรักษา หากฝ่าฝืนไม่มารายงานตัวให้ปรับตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 10,000 บาท หรือขับ
 ไล่ออกจากชุมชน 6) ห้ามจำหน่ายยาเสพติดทุกชนิดในชุมชนผู้ใดจำหน่ายให้ไล่ออกไปจากชุมชนและให้
 ดำเนินคดีตามกฎหมาย

สำหรับกฎระเบียบของหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม 1) ห้ามจำหน่ายของมีเมาภายในหมู่บ้าน
 2) ปฏิบัติตามกฎหมายของหมู่บ้านโดยเคร่งครัด 3) ห้ามเล่นการพนันในงานศพ หรือในชุมชน 4) ห้าม
 จำหน่ายเนื้อสัตว์ทุกชนิดภายในหมู่บ้าน 5) ปลอดเหล้าในงานต่างๆ ของชุมชน 6) ห้ามเสพจำหน่ายยาเสพติด
 ภายในหมู่บ้าน และ 7) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สามัคคีกันในชุมชน

การรับประทานอาหารมังสวิรัติกของชุมชนห้วยต้ม

ลักษณะอาหารตามวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยงชุมชนห้วยต้มจะมีลักษณะโดดเด่น คือ ชุมชนห้วย
 ต้มมีวิถีชีวิตเรียบง่าย ศรัทธาในคำสอน วัตรปฏิบัติของครูบาวงศ์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจ ท่านมีวิธีการสอน
 ด้วยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น การไม่ฉันเนื้อสัตว์ และสอนลูกศิษย์ที่เป็นพระสงฆ์ รวมถึงชาวบ้านว่า
 การฉันหรือรับประทานเนื้อสัตว์ นั้นเป็นการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน อาหารอย่างอื่นก็มี
 มากมายที่ทำให้คนเราเจริญเติบโต ไม่จำเป็นต้องกินเนื้อสัตว์ก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดของชุมชนห้วย
 ต้ม ที่ต้องยึดถือปฏิบัติกันทุกคนและเพื่อให้ชุมชนเกิดความสงบสุข คือ ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ ไม่ดื่ม ไม่จำหน่าย
 ของมีเมา และให้ทุกคนทำบุญฟังเทศน์ทุกวัน อาหารของชุมชนห้วยต้ม ถือเป็นอาหารที่โดดเด่น ที่ทำสำหรับ
 ต้อนรับแขก และทำกินกันในครอบครัว นานๆ สักครั้ง ได้แก่ แกงเย็น มีส่วนผสม ผักกาดขาวเอาไปหมัก 4-5

วัน ออกตากแดดให้แห้งจนเป็นสีดำ ปรงด้วยพริกหนุ่ม เกลือ มะกอก หรือ มะขาม ต้นหอมของกระเทียม หอมแดง กระเทียม ใส่น้ำเย็น เรียบร้อยกินกับข้าวได้เลย และ ข้าวเปือย มีส่วนผสม คือ ข้าวสวย ผักพื้นบ้านทุกชนิด หรือผักอะไรก็ได้ ส่วนสำคัญ คือ ขมิ้นเหลือง พริกหนุ่ม เกลือ เป็นอาหารที่ไม่มีเนื้อสัตว์เป็นส่วนประกอบ จัดเป็นอาหารมังสวิรัต ส่วนใหญ่เป็นอาหารประจำท้องถิ่นเป็นที่รู้จักกันภายในชุมชนห้วยต้ม

ชุมชนห้วยต้มเป็นชุมชนที่มีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง “ปกากะญอ” ซึ่งแปลว่า “คน” เป็นชนเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ สะกอ หรือยางขาว หรือ ปากากะญอ เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด โป หรือ โพล อยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และลำพูน ปะโอ หรือ ตองสู และบะเว หรือ คะยา ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถิ่นฐานเดิมของกะเหรี่ยงอยู่บริเวณมอโกเลีย เมื่อกว่า 2,000 ปีมาแล้ว ต่อมาได้หนีภัยจากการรุกรานจากกองทัพจีนมาอยู่ที่ธิเบต ถอยร่นลงมาทางใต้เรื่อยๆ ตั้งแต่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ลุ่มน้ำสาละวิน มาถึงคอคอดกระจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยในตอนปลายศตวรรษที่ 18 ในรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ

กะเหรี่ยงหรือปกากะญอที่อาศัยอยู่ชุมชนห้วยต้มล้วนแต่อพยพมาจากจังหวัดตาก เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน โดยมีจุดประสงค์เพื่อมาอาศัยร่วมบุญของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ครูบาวงศ์) ท่านพิจารณาแล้ว ถ้าปล่อยให้ชาวเขาอยู่แบบตามใจก็จักไม่เป็นระเบียบ ไม่มีสัดส่วน จะไม่งาม จะยากลำบากใจในอนาคต อยู่มาไม่นานเท่าใด พวกกะเหรี่ยงยางดอย อพยพมาอยู่เต็มศาลาหลังใหญ่ มีปรากฏให้เห็นเป็นอนุสรณ์ในปัจจุบันบริเวณวัดพระพุทธรูปห้วยต้ม ชาวเขามาอยู่จากหลากหลายหมู่บ้านนับดูมีประมาณ 500 กว่าครอบครัว และตามมาอีก 100 กว่าครอบครัว มาอยู่ที่หมู่บ้าน ท่านไปตรวจดูสถานที่แห่งนั้นและเอาที่นี้เป็นหลักเป็นใจบ้าน ไม่ให้เสียหลักเดิมก็เลยเอาเป็นศูนย์กลาง แล้วพาให้กะเหรี่ยงช่วยกันดูแล ปักหลักใส่เข็มทิศได้ฉากเหนือไปได้ ตะวันตก ตะวันออก เอาระเบียบขบวนวัดเป็นนายเป็นหลัก ชักให้เป็นเส้นตรงไปเหนือไปได้ ตรงไปตะวันตกตะวันออก เป็นแปลงๆ ละ 4 ไร่ ทำทางล้อมทุกแปลง ท่านแบ่งให้ชาวเขาเข้าอยู่ครอบครัวละ 1 ไร่ และเป็นคณะมีอาจารย์หรือ (ตะก๊ะ) หัวหน้า 7 คน 7 หมู่บ้าน ทุกหมู่บ้าน ได้รับการอุปถัมภ์จากท่าน ช่วยตั้งหมู่บ้านขึ้นมาและให้ความช่วยเหลือพัฒนาเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ดำเนินชีวิตตามหลักการของเศรษฐกิจแบบพอเพียง ทุกคนที่มาอยู่ในหมู่บ้าน ต้องปฏิบัติตามกฎที่ครูบาวงศ์ตั้งไว้เพื่อความเป็นระเบียบของการอยู่ร่วมกันของชุมชนขนาดใหญ่ คือ ให้นำมิด ขวาน เครื่องมือดักสัตว์ มาถวายวัด ให้ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ล่าสัตว์เหมือนอยู่ในป่า ในดอย ไม่กินเนื้อสัตว์ ให้หมั่นเข้าวัดสวดมนต์ภาวนาอยู่เป็นนิจเพื่อให้อันนิสงฆ์นี้ ส่งผลให้ชาวเขาไปเกิดที่ดีดี ไม่ลำบากเหมือนปัจจุบันชาติ ครูบาวงศ์เมตตาสอนชาวเขาด้วยวิธีการเทศนาเผยแผ่คำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเน้นศีล 5 เป็นหลัก เพราะเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานของมนุษย์ ทุกคน (Phramaha Boonlert Intapanyo, 2013) ครูบาวงศ์ยังมีวิธีการสอนแบบทำเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน คือ การไม่ฉันอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ และสอนให้พระสงฆ์ สามเณร และชาวบ้านว่า การฉันหรือกินเนื้อสัตว์นั้นเป็นการเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน อาหารอย่างอื่นก็มีมากมายที่ทำให้คนเราเจริญเติบโต ไม่จำเป็นที่ต้องกินเนื้อสัตว์ก็ได้ วัฒนธรรมการกินของชุมชนห้วยต้ม จึงเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของผู้พบเห็น แม้จะเป็นประเพณีวันอะไรก็ตาม จะเลี้ยงอาหารเจ โดยเฉพาะ

ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน เพราะเชื่อว่า เป็นงานบุญ การเริ่มต้นสิ่งใหม่ๆ จะไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เพราะกลัวกรรมตรวน จะลำบากในปัจจุบัน และภายภาคหน้า (PhrakruSirisuthapimon, 2018)

สรุปได้ว่า การรับประทานอาหารมังสวิรัตของชุมชนห้วยต้มจะเน้นรับประทานอาหารที่ได้จากธรรมชาติ อาหารพื้นบ้านที่หาได้ง่าย โดยจะมีตารางอาหารธรรมชาติในแต่ละเดือน และทุกครัวเรือนจะปลูกข้าวไว้กินเอง

ครูบาชัยวงศาพัฒนา ผู้เป็นประทีปธรรมแห่งขุนเขา

ครูบาชัยวงศาพัฒนา หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ครูบาวงค์” เป็นพระภิกษุที่มีกุศลจริยาสมาปฏิบัติที่ตีมารูปหนึ่งความรอบรู้และการประพจน์ดีปฏิบัติชอบของท่าน ส่งผลให้ผู้ที่มีโอกาสได้สัมผัสการสนทนาธรรม และรับการอบรมธรรมจากท่านบังเกิดศรัทธาเลื่อมใสท่าน และท่านก็ได้รับการยอมรับจากสังคมทุกฝ่าย จึงมี ผู้ที่ศรัทธาเลื่อมใสมากราบนมัสการและถวายปัจจัย 4 แต่ท่านเป็นจำนวนมากมายท่านก็รับไว้ในฐานะ “ปฏิคาหก-ผู้รับ” และนำไปถวายแด่พระภิกษุสามเณรและมอบให้ประชาชนในฐานะ “ทายก-ผู้ให้” ปฏิบัติเช่นนี้อย่างสม่ำเสมอ ดังจะเห็นได้จากชุมชนชาวกระเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม บ้านเด่นยางมูล บ้านเด่นทรายมูล ฯลฯ ซึ่งได้รับการอุปถัมภ์จากท่านมีการพัฒนาฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นตามลำดับ มีการสร้างศูนย์พัฒนาศิลปหัตถกรรมชาวเขา ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ส่งเสริมอาชีพการทอผ้าฝ้ายมือชาวเขา การทำเกษตรกรรม การทำเมืองศิลาแลง การสร้างงานให้กับช่างฝีมือในหมู่บ้านจากแรกเริ่มชุมชนแถบนี้ยากจนมาก ต้องมารับแจกข้าวสารอาหารแห้งจากท่านครูบาวงค์ แต่ในปัจจุบันนี้ชุมชนนี้ได้พัฒนาขึ้นมาจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ก็ล้วนแล้วแต่มาจากการที่ท่านได้บำเพ็ญตนเป็นผู้ให้มาโดยตลอด และการให้ของท่านก็เป็นการให้ที่ยั่งยืน บนพื้นฐาน ของคุณธรรมและจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนา

ครูบาวงค์ได้ประพจน์ปฏิบัติตนถูกต้องตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ในฐานะที่ท่านเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ได้เทศน์อบรมธรรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ให้ประพจน์ยึดมั่นในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย และได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อประเทศชาติ พระพุทธศาสนาและสังคม ทั้งในฐานะเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ประธานกรรมการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์วัดในสาขา และในฐานะครูบาผู้เป็นเทพเจ้าแห่งชาวกระเหรี่ยง ได้บริหารงานในหน้าที่ตามพระธรรมวินัย กฎ และระเบียบของมหาเถรสมาคม บำเพ็ญตนเป็นพระผู้ให้และสงเคราะห์คนอื่นมาโดยตลอด ท่านมีถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน เวลาสนทนาธรรมกับศิษยานุศิษย์ ให้โอวาทธรรม เขียนบทความธรรมะและอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ศรัทธาสาธุชนตลอดชีวิตของท่าน ได้ประพจน์ประโยชน์ คือชวนช่วย เหลือกิจการของคณะสงฆ์ ส่วนราชการ และชุมชน บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุง ส่งเสริมให้ศรัทธาสาธุชนที่เคารพเลื่อมใสท่าน ดำเนินชีวิตตามหลักคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา ประพจน์ตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติตนสม่ำเสมอต่อศิษยานุศิษย์ไม่เลือกชนชั้นวรรณะ ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชาวบ้าน เมื่อมีทุกข์ก็รับรู้และร่วมกันแก้ไข วางตนไว้ในฐานะครูฐานียบุคคลที่ควรแก่การเคารพ รู้จักวิธีปฏิบัติต่อบุคคล และเหตุการณ์ อย่างถูกต้องตามสมควร สมเป็น “ประทีปธรรมแห่งขุนเขา”

มีศีล จึงมีสันติภาพ: ถอดบทเรียนชุมชนสันติภาพจากยอดดอย

ผลจากการทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัสของครูบาวงศ์ ทำให้วิถีชีวิตชนเผ่าปกากะญอบ้านห้วยต้ม ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามจะไม่ละหรือจะไม่ห่างจากพระพุทธศาสนา จะเป็นงานรื่นเริง สนุกสนาน เช่น งานสงกรานต์ปีใหม่เมือง งานแต่งงานและขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น หรืองานอวมงคล จะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเสมอ โดยต้องนึกถึงความถูกต้องตามธรรมเสมอ เพราะการดำเนินชีวิตของชุมชนห้วยต้มก็คือการปฏิบัติธรรม คือการทำความดี จึงมีความละเอียดอ่อนในการจะประกอบพิธีกรรม ถ้าทำผิดพลาดไป ถือว่าต้องตกชด คือ การกระทำที่ไม่ถูกต้อง ผิดชนบประเพณี อาจทำให้ผู้กระทำได้รับสิ่งไม่ดี จะมีเคราะห์กรรมทั้งตนเองและครอบครัวด้วย ดังนั้น จะต้องทำถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ชาวบ้านห้วยต้มจึงยึดถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตมาโดยตลอด แม้แต่สิ่งเล็กน้อย ซึ่งผู้คนมองข้ามไม่สนใจ แต่ชาวบ้านห้วยต้มมีความพิถีพิถัน มีความละเอียดอ่อนในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิต และการทำบุญ ดังตัวอย่าง ดังนี้

1) เด็กเกิดใหม่ต้องเอาไปถวายเป็นลูกพระ ให้พระผูกข้อมือให้ศีลให้พร เพราะเชื่อว่าจะทำให้เด็กเลี้ยงง่าย วิทยุณร้ายไม่มารบกวน

2) ชาวบ้านชุมชนห้วยต้ม จะถอดรองเท้าไว้หน้าวัดทุกครั้งที่ทำบุญ เพราะเชื่อว่าวัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จะไม่เหยียบย่ำเงาพระธาตุเจดีย์และเงาของพระสงฆ์ อันเป็นการแสดงความไม่เคารพ เชื่อว่าเป็นการลบหลู่ ทำให้เป็นบาปกรรม

3) การถวายทานแต่ละครั้งต้องมีการขอขมา หรือเรียกว่าสูมาครวัทาน เพื่อทำวัตรถวายทานให้มีความบริสุทธิ์ เมื่อถวายแล้วจะทำให้ได้บุญมาก มีความเชื่อว่าถ้าไม่ขอขมาวัตรถวายทานอาจไม่บริสุทธิ์เนื่องจากการกระทำ การพูด และความคิด ไม่ดีในขณะที่ประกอบพิธี ซึ่งอาจส่งผลต่อผลของทานได้ ทำให้ได้รับอานิสงส์น้อย ดังนั้นจึงต้องพิถีพิถันในการถวายทาน

4) การทำบุญถวายทานแต่ละครั้ง ก่อนจะถวายพระภิกษุสงฆ์ ต้องถวายภัณฑ์พระพุทธเจ้า และพระธรรม แล้วจึงจะถวายไทยทาน หรือภัตตาหารแด่พระสงฆ์ พร้อมมอบปัจจัย ปฏิคฺคหะแก่แม่คตทายก เพราะเชื่อว่าต้องถวายให้ครบทั้งพระรัตนตรัย และผู้นำกินนำทานจึงจะได้รับอานิสงส์ครบถ้วนบริบูรณ์ นี่เป็นตัวอย่างเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ชาวบ้านห้วยต้มมีวิถีชีวิตผูกพันกับพระพุทธศาสนา จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้

สำหรับวัตรปฏิบัติของท่านครูบาวงศ์เมื่อตอนยังไม่ละสังขารนั้น พระครูพินิจสารธรรม (ครูบาพรหม) ผู้เป็นหลานชายของพระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ (ท่านครูบาวงศ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “ท่านครูบาวงศ์เป็นพระที่ขบทำงานและปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะมียุสสโรคปัญหาอะไรท่านจะมีความอดทน มีขันติและอภัยทานสูง มีความเมตตาธรรมต่อทุกคน โดยเฉพาะชาวบ้าน ตลอดเวลา และเกี่ยวกับการฉันเนื้อสัตว์ให้ฟังว่า เมื่อตอนเป็นเด็กก็กินเนื้อสัตว์อยู่ แต่วันหนึ่งท่านครูบาวงศ์ ท่านเห็นคนทำเครื่องดักจับสัตว์ป่า และนำมาทำเป็นอาหาร ท่านก็สังเวช เอ็นดูสัตว์ จากนั้นท่านก็ไม่ฉันเนื้อสัตว์อีกเลย ตั้งแต่เป็น

สามเณรน้อยก็ไม่ฉันมาตลอดชีวิตของท่าน ครูบาพรรณเล่าต่อว่า ท่านครูบาวงศ์ ไม่ได้ชวนใครเลิกกินเนื้อสัตว์หรอก แต่ท่านในเมื่อท่านไม่ฉัน พระเณรในวัดก็ไม่ฉัน เวลาชาวบ้านทำอาหารมาถวาย ก็ต้องทำอาหารเจมาถวายและทำกินในครอบครัวด้วย ต่อมาชาวบ้านเห็นว่าเป็นเรื่องดี ไม่เบียดเบียนสัตว์ และหมอก็มาบอกว่าเป็นผลดีต่อสุขภาพด้วย ถึงตอนนี้ก็เลยไม่กินเนื้อเกือบ ทั้งหมู่บ้าน ไม่เลี้ยงสัตว์ด้วยนะ บ้านห้วยต้ม”

“คนในห้วยต้ม ก็เหมือนคนข้างนอก คนร้ายก็มี คนดีก็เยอะ บางคนก็เชื่อฟังคำสั่งสอน บางคนก็ไม่เชื่อบางคนนิสัยไม่ดี แอบกินเหล้า แอบฆ่าสัตว์ ก็มี แต่ส่วนใหญ่จะดีมากกว่า” นอกจากนั้น พระครูพิณิจสารธรรมยังบอกว่า “คงจะยังรักษารูปแบบเดิมอยู่ แต่ต่อไปในอนาคต ก็ไม่แน่ เพราะเด็ก เยาวชนไปเรียนในเมือง เลียนแบบเขามา แล้วมีแต่คนแก่คนเฒ่าที่มาวัด” (PhrakruPinijisaraham, 2018)

ผู้เขียนได้สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับนายทิพนธ์ พนรังสรรค์ (Ponrangsan, 2018) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 14 ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหัดลำพูน พูดถึงท่านครูบาวงศ์ด้วยใบหน้ายิ้มแย้มปนกับความคิดถึงว่า “ชาวบ้านหรือคนทั่วไปที่เคารพนับถือท่านครูบาวงศ์ จะไม่กินเนื้อสัตว์ เพราะทำตามคำสอนของครูบาที่สอนไม่ให้เบียดเบียนสัตว์ หรือสิ่งมีชีวิตด้วยกัน แม้ทุกวันนี้ชาวบ้านในห้วยต้มส่วนมาก ก็ไม่กินเนื้อสัตว์ ยิ่งเวลาถึงงานทำบุญที่วัดพระพุทธรูปห้วยต้ม จะทำอาหารเจถวายพระ และเลี้ยงคนที่มาร่วมงาน ถ้ามีคนข้างนอกจะนำอาหารมาร่วมเลี้ยง ก็ต้องเป็นอาหารเจเท่านั้น” และผู้เขียนได้สัมภาษณ์ ตะก๊ะ (ตะก๊ะ หมายถึง อาจารย์) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคำสั่งสอนของท่านครูบาวงศ์ภายใต้ชุมชนศีล 5

นายไต้ะโน้ มิตรชัยวงศ์ อายุ 81 ปีเป็นผู้สูงอายุที่ท่านครูบาวงศ์ แต่งตั้งให้เป็นอาจารย์ประจำบ้านหรือตะก๊ะ เล่าให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟัง ว่า “ตะก๊ะ มาจากจังหวัดตาก ทำอาชีพ เลี้ยง ช้าง ม้า ควาย และทำนาเป็นอาชีพหลัก เมื่อพบท่านครูบาวงศ์ที่บ้นดอยจึงตามครูบามาอยู่ที่นี่ ชายทรัพย์สินที่มีอยู่ทั้งหมด เพราะคิดว่าไปอยู่ครูบาจะสบายกว่าอยู่บนดอย มาถึงห้วยต้มได้ปลูกฝือก ปลูกมัน ทำงานรับใช้ครูบา จนครูบาเริ่มสร้างวัด ก็มาทำงานที่วัด กินข้าวที่วัด ไม่ได้กินเนื้อเหมือนอยู่บนดอย กินอาหารเจจากผักในป่า หัวเผือก หัวมัน ครูบาสอนเราว่า สัตว์ก็รักชีวิตเหมือน เรารักชีวิต ไม่อยากให้ใครมาทำร้าย พรากรครอบครัวเรา และครูบายังสอนเราปฏิบัติธรรม ไหว้พระ ถวายทาน ถูศีล สิ่งที่ท่านสอนเราประจำคือ ให้กินเจ ไม่กินเหล้า ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ยุ่งฝัวเมียชาวบ้าน ไม่ให้โกหก ซึ่งตะก๊ะ ปฏิบัติตามที่ครูบาสั่งสอน แต่ปัจจุบันนี้ คนรุ่นหลังที่ไม่ทันครูบาเขาไม่เข้าใจคำสั่งสอนของครูบา อยากทำอะไรก็ทำ ตะก๊ะไม่รู้จะบอกสอนอย่างไร เพราะไปไหนไม่ไหวแล้วสุขภาพไม่แข็งแรง อย่างงของฝากให้พ่อหลวง ช่วยดูแลลูกบ้านให้ดีดีเพื่อถวายท่านครูบาวงศ์ ซึ่งเป็นผู้มีบุญคุณกับพวกเราคนห้วยต้มทุกคน ถ้าไม่มีครูบา เราไม่มีที่อยู่ ที่ปลอดภัย และมีความสุข สงบ อย่างนี้ และขออนุโมทนาบุญกับทุกคน มีอะไรให้ตะก๊ะช่วยก็ยินดีช่วยเต็มที่ ในช่วงที่มีชีวิตอยู่” (Mitrchaiwong, 2018)

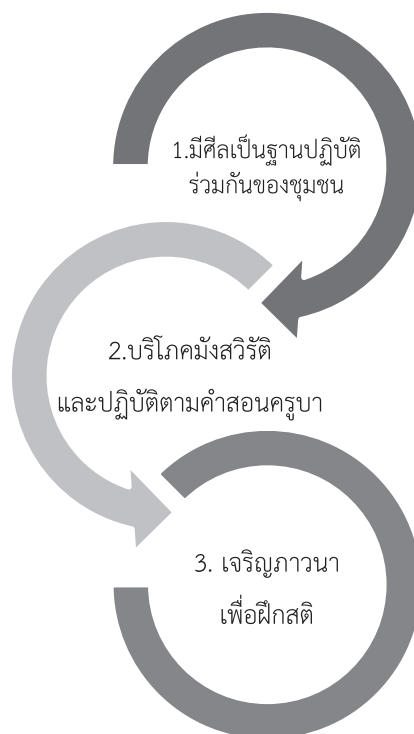
นายแ่งพอ คำเด่นวงศ์ชัย อายุ 64 ปี ผู้กินเจตลอดชีวิตตามคำสั่งสอนของท่านครูบาวงศ์ พูดถึงท่านครูบาวงศ์ อย่างชื่นชมและซึ่งใจ ว่า “พวกเราอยู่บนดอย ไม่เคยเห็นพระ ไม่รู้จักครูบา ไม่มีวัด ไม่เข้าใจธรรมะ พวกเราไหว้ผีสงนางไม้ ไหว้หัวไร่ปลายนา ไหว้ป่า ไหว้เขา สมัยก่อนครูบาเดินธุดงค์มาบนดอยปีละครั้ง ได้สอนธรรมะให้พวกเราฟัง โดยการเล่าเหมือนนิทาน ทำให้พวกเราเข้าใจง่าย โดยเฉพาะเรื่องไม่ให้ทำบาป

ละสิ่งที่ไม่ดี ให้เข้าใจธรรมชาติ ครูบาสอนให้พวกเราไม่ให้ดัดไม่ทำลายป่า ให้สงสารป่าไม้ สงสารสัตว์ เพราะสัตว์ก็รักชีวิตเหมือนพวกเรา สอนให้พวกงดกินเนื้อสัตว์ เพื่อจะได้ไม่เป็นหนี้ชีวิตกันต่อไปในชาติหน้า พวกเราอยู่บนดอย ทำบาป กลายเป็นคนมีด ทำอะไรไม่ดี ไม่สำเร็จ ไม่มีความสุข อยากฝากให้ทุกคนทำดีเพื่อครูบา เพื่อชุมชน เพื่อตัวเอง ชีวิตเราจะดีขึ้น เกิดชาติหน้าจะได้เกิดในที่ที่ดี” (Komdenwongchai, 2018)

นายสัญญา ตาดทองผุดผาด อายุ 63 ปี เป็นตะกัะ ที่มีบุคลิกลักษณะนิสัยใจดี อารมณ์ขัน และเสียงดัง ให้ข้อคิดและพูดกับผู้เขียนว่า “ดีใจที่มีคนทำงานเรื่องชุมชนศีล 5 เพราะชาวบ้านได้พูดบ้าง อยากให้จัดเวทีประชุมแบบนี้ทุกเดือน จะได้พูดคุยกันเข้าใจกัน มีความสุขดี ตะกัะพูดถึงท่านครูบาวงศ์ ว่าครูบาเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า พูดแทนพระพุทธเจ้า สั่งสอนอบรมให้เรามีสติอยู่กับตัวเองตลอด คิดดี ทำดี ปฏิบัติดี ไม่เหมือนตอนอยู่บนดอย วันๆ ก็ขึ้นดอยลงดอย เลี้ยงช้าง ควาย หมู พอมายู่ห้วยดัมไม่ต้องเลี้ยงอะไรแล้ว กินเจ ถือนศีล ภาวนาทุกวัน ทำจิตใจบริสุทธิ์ ตะกัะอยากให้ลูกหลานเข้าวัดปฏิบัติธรรมมากๆ ไม่ทะเลาะกัน ไม่กินเหล้า ไม่กินเนื้อสัตว์ รักสามัคคีกัน เพื่อท่านครูบาวงศ์ ตะกัะขอให้งานสำเร็จ และขอช่วยเหลือทุกอย่าง ขอให้บอกและจะพูดออกอากาศทางสถานีวิทยุให้ด้วย” (Tadthongpudpad, 2018)

นอกจากนี้ นายจันทร์ดี กิจวิทยาวรกุล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย ในฐานะผู้นำที่ดูแลรับผิดชอบประชาชนในพื้นที่ตำบลนาทราย แสดงความคิดเห็นในเวทีว่า “ชาวบ้านเชื่อผู้นำ ฉะนั้นผู้นำชุมชน พ่อหลวงก็ดี ประธานแต่ละกลุ่มก็ดี ต้องทำตัวอย่างที่ดีให้ชาวบ้านได้ถือปฏิบัติตาม และอยากเห็นการปฏิบัติตามข้อกำหนดภายใต้ศีล 5 อย่างเป็นรูปธรรม เช่น ไม่ขายเหล้า เบียร์ เนื้อสัตว์ ไม่ทำอาชีพเลี้ยงสัตว์เพื่อฆ่าและขายภายในห้วยดัม ในฐานะนายก อบต. ยินดีสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ทุกเรื่องที่เป็นอำนาจหน้าที่และเป็นโครงการที่เกิดประโยชน์ชุมชน และขอเป็นกำลังใจให้ทีมวิจัยทุกคนคิดดีทำดียอมได้ดี” (Kitwittayaworakul, 2018)

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชนห้วยดัม ทุกท่านแสดงความคิดเห็น และสะท้อนถึงการใช้ชีวิตก่อนและหลัง ที่จะมาอยู่กับครูบาวงศ์ และมีความวิตกกังวลว่าวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมจะหายไปตามกาลเวลา หากไม่มีการพูดคุยกันของผู้นำทางศาสนา และผู้นำหมู่บ้าน ฉะนั้น สิ่งดีที่ชุมชนห้วยดัมถือปฏิบัติกันมาตลอดระยะเวลา เช่น การไม่เลี้ยงสัตว์ การทำบุญตักบาตร การถือศีลภาวนา อยู่เป็นนิจ หากแต่การถือมังสวิรัต การงดกินเนื้อสัตว์ จะมีเพียงผู้สูงอายุและผู้ที่มีจิตใจมั่นคงในคำสอนของครูบาวงศ์เท่านั้นที่ปฏิบัติตนสม่ำเสมอ เพื่อให้ชุมชนห้วยดัมเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ภายใต้ชุมชนศีล 5 ต้องมีการตั้งข้อกำหนดร่วมกันของคนในชุมชนเพื่อเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายและเพื่อตอบสนองบุญคุณสำนักคุณแผ่นดินและครูบาวงศ์ที่แสดงความกตัญญูทวนเวียนต่อบรรพบุรุษด้วย ชุมชนห้วยดัมกลายเป็นชุมชนที่บริโภคอาหารมังสวิรัต โดยผ่านการถ่ายทอดวัตรปฏิบัติและคำสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการรักษาศีล ปฏิบัติธรรม ฉันทาอาหารมังสวิรัต ทำให้ประชาชนในชุมชนห้วยดัมเกิดศรัทธา ได้น้อมนำหลักพุทธธรรม คือ ศีล 5 มาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต เกิดเป็น “ชุมชนแห่งสันติภาพ” อย่างสมบูรณ์ ผลจากการถอดบทเรียนชุมชนสันติภาพบนยอดดอยของชุมชนห้วยดัม อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน เกิดองค์ความรู้สำคัญ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ของชุมชนสันติภาพ

บทสรุป

ครูบาชัยวงศาพัฒนา ผู้เป็นประทีปธรรมแห่งขุนเขาได้ประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด บำเพ็ญตนเป็นพระผู้ให้และสงเคราะห์คนอื่น ท่านมีถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน วางตนไว้ในฐานะคุรุฐานียบุคคลที่ควรแก่การเคารพ รู้จักวิธีปฏิบัติต่อบุคคล และเหตุการณ์ อย่างถูกต้องตามสมควรได้พัฒนาชาวไทยปกากะญอให้มีสันติสุขภายในตน จนแผ่ขยายออกเป็นสันติภาพทั่วทั้งชุมชนเป็นต้นแบบ ต้นทางแห่งชุมชนสันติสุขของประเทศไทย เป็นชุมชนศีลห้าที่รับประทานอาหารมังสวิรัตทั้งชุมชน จัดเว้นการเบียดเบียนสัตว์ พังพาดตนเอง แม้งานบุญหรืองานที่จัดขึ้นในชุมชนจะเว้นจากการประกอบอาหารด้วยเนื้อสัตว์ทั้งปวง กินอาหารที่ทำมาจากผักที่ได้จากธรรมชาติ มีเต้าหู้ที่ทำขึ้นเอง โดยจะมีตารางอาหารธรรมชาติในแต่ละเดือน และทุกครัวเรือนจะปลูกข้าวไว้กินเอง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามคำสอนของครูบาชัยวงศาพัฒนา ผู้เป็นประทีปธรรมแห่งขุนเขา ผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการรักษาศีล ปฏิบัติธรรม ฉันทอาหารมังสวิรัต ทำให้ชาวปกากะญอในชุมชนห้วยต้มเกิดศรัทธาได้น้อมนำหลักพุทธธรรม คือ ศีล 5 มาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ไม่เบียดเบียนกัน จนเกิดเป็น “ชุมชนสันติภาพ” อย่างสมบูรณ์

References

- Chandee Kitwittayaworakul. (2018). *Interview*. May, 20.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Ngapor Komdenwongchai. (2018). *Interview*. May, 20.
- Nyani, Y. (2018). Buddhiist Cardiinall Priinciiples for Peace and Harmony. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(1), 19-29.
- Peuchthonglang. P. & Peuchthonglang. Y. (2019). Mindfulness brought Peacefulness: Grow Mindfulness Tree for World Peace. *Journal of MCU Peace Studies*. 7(1), 266-277.
- Phra Phromkhunaphon (P.A. Payutto). (2005). *Buddhist Dictionary*. Bangkok: S.R. Printingmassproducts.
- Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). (2009). *Buddhadhamma*. (15th ed). Bangkok: Sahadhammika.
- Phrakhrusripariyattayarak Wisut. (2018). The Model of Networking the Five Precepts Observing Village for Improving People's Quality of Life in Nakhon Ratchasima Province. *Journal of MCU Peace Studies*. 6(Sp 1), 35-45.
- PhrakruPinijsaradham. (2018). *Interview*. May, 20.
- PhrakruSirisuthapimon. (2018). *Interview*. May, 20.
- Phrakruwinaitorn Koon Chanthasrilo, Prapan Supasorn, Toungetch Somsri Wutthinant Kantatian. (2018). The Youth Development Process Based on the Five Precepts Village Model of Buddhist Integration in Dan Khun Thot District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of MCU Peace Studies*. 6(4), 1419-1431.
- Phramaha Boonlert Intapanyo. (2013). The five precepts observation: Model and Encouragement Process of The culture of coexistence of Thai society.
- Phra Nakhon Sri Ayuthaya : Research Institute of Buddhist, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sanya Tadthongpudpad. (2018). *Interview*. May, 20.
- Thipan Ponrangsang. (2018). *Interview*. May, 20.
- Tono Mittrachaiwong. (2018). *Interview*. May, 20.

